

GENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [YVES BOT]

SECINĀJUMI,

sniegti 2009. gada 3. septembrī¹

1. Ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu *Sozialgericht Dortmund* [Dortmundes Sociālo lietu tiesa] (Vācija) vēlas noskaidrot, vai Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīva 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju², ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru atļauja strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, beidzas tā ceturkšņa beigās, kurā zobārsts, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, sasniedz 68 gadu vecumu.

2. Šīs lietas īpatnība ir tāda, ka šī tiesiskā regulējuma pamatojumu iesniedzējtiesa savos jautājumos saista tikai un vienīgi ar mērķi aizsargāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmai piederošo pacientu veselību no tāda aspekta kā nepieciešamība saglabāt kvalitatīvus veselības aprūpes pakalpojumus, ievērojot pieņēmumu, ka zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas samazinās darbspēja.

3. Šajos secinājumos es paskaidrošu, kādēļ, manuprāt, minētā tiesiskā regulējuma pārbaude nebūtu jāveic, ņemot vērā tikai šo sabiedrības veselības aizsardzības mērķa aspektu vien. Es pierādīšu, ka, ievērojot pamata prāvā aplūkojamā valsts tiesiskā regulējuma vispārējo kontekstu, tā pamatojums pirmkārt jāvērtē, ņemot vērā abus galvenos mērķus, kas ar to tiek īstenoti, proti, no vienas puses, mērķi saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru un, no otras puses, mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

4. Pamatojoties uz abiem šiem mērķiem, es konstatēšu, ka Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 5. punkts, kā arī 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj šādu valsts tiesisko regulējumu.

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — OV L 303, 16. lpp.

I — Atbilstošās tiesību normas

- a) uzskata, ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. punktā [1. pantā] minēta iemesla dēļ;

A — Direktīva 2000/78

5. Atbilstoši Direktīvas 2000/78 1. pantam, [..]
“lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, [tās] mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ”.

6. Šīs direktīvas 2. pantā ir teikts:

5. Šī direktīva neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un kriminālnoziedzumu novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.”

“1. Šajā direktīvā “vienlīdzīgas attieksmes princips” nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš 1. pantā minēts iemesls.

7. Minētās direktīvas 3. panta “Piemērošanas joma” 1. punktā ir precizēts:

2. Šā panta 1. punktā:

“Nepārsniedzot Kopienas kompetenci, šo direktīvu piemēro visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, tostarp valsts iestādēs, attiecībā uz:

- a) nosacījumiem darba, pašnodarbinātības un profesijas iegūšanai, to skaitā atlases kritērijiem un darbā pieņemšanas nosacījumiem, lai kāda būtu darbības nozare, un visos profesionālās hierarhijas līmeņos, ietverot paaugstināšanu amatā;

īsta [būtiska] un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju ar noteikumu, ka mērķis ir likumīgs [lēģitīms] un prasība ir proporcionāla.”

[..]

9. Šīs direktīvas 6. panta “Tādas dažādas attieksmes [atšķirīgas attieksmes] attaisnojums, kuras pamatā ir cilvēka vecums” 1. punktā ir paredzēts:

- c) nodarbinātību un darba nosacījumiem, to skaitā atlaišanu un atalgojumu;

[..].”

“Neatkarīgi no 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme [atšķirīga attieksme], kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu [lēģitīmu] mērķi, tostarp likumīgu [lēģitīmu] nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi.

8. Direktīvas 2000/78 4. panta “Prasības attiecībā uz profesiju” 1. punktā ir noteikts:

Šāda dažāda attieksme [atšķirīga attieksme] cita starpā var ietvert:

“Neatkarīgi no 2. panta 1. un 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme [atšķirīga attieksme], kuras pamatā ir īpašība, kas saistīta ar jebkuru no 1. pantā minētajiem iemesliem, neveido diskrimināciju, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai tajā sakarā, kurā tās veic, no šādas īpašības izriet

- a) to, ka nosaka īpašus nosacījumus darba un profesionālās izglītības iespējām, nodarbinātības un profesijas nosacī-

jumus, tostarp atlaišanas un atalgošanas nosacījumus jauniešiem, vecākiem strādniekiem un personām, kuru apgādībā ir citas personas, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai nodrošinātu aizsardzību;

- b) to, ka nosaka minimālos nosacījumus attiecībā uz vecumu, profesionālo pieredzi vai darba stāžu, lai iegūtu darbu vai konkrētas ar to saistītas priekšrocības;
- c) to, ka nosaka maksimālo vecumu pieņemšanai darbā, pamatojoties uz izglītības prasībām attiecīgajam amatam vai uz vajadzību pēc saprātīga darba laika posma pirms pensijas.”

B — Valsts tiesības

10. Ar 1992. gada 21. decembra Obligātās veselības apdrošināšanas nodrošināšanas un sistēmas uzlabošanas likumu (*Gesetz zur Sicherung und Strukturverbesserung der gesetzlichen Krankenversicherung*)³ tika ieviesta maksimālā vecuma robeža, kas piemērojama sociālās apdrošināšanas iestāžu apstiprinātiem ārstiem un kas kopš 2003. gada 14. novembra ir iekļauta Sociālā nodrošinā-

juma kodeksa V grāmatas (*Sozialgesetzbuch*) 95. panta 7. punkta trešajā teikumā⁴.

11. Šajā pantā ir paredzēts, ka sākot no 1999. gada 1. janvāra atļauja nodarboties ar sociālās apdrošināšanas iestāžu apstiprināta ārsta darbību beidzas tā ceturkšņa beigās, kurā ārsts, kas ir slēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, sasniedz 68 gadu vecumu. Saskaņā ar *SGB V* 72. panta 1. punkta otro teikumu šis noteikums ir pēc analogijas piemērojams zobārstiem.

12. *GSG* 1993 pamatojums ir formulēts šādi:

“Ārstu, kas ir slēguši līgumus ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, skaita pieaugums ir viens no galvenajiem cēloņiem tam, ka obligātajā veselības apdrošināšanā ir pārāk liels izdevumu pieaugums. Ņemot vērā pastāvīgi pieaugošo ārstu, kas ir slēguši līgumus ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, skaitu, ir radusies vajadzība ārstu, kas ir slēguši līgumus ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, skaitu ierobežot. Pārāk lielu piedāvājumu nevar samazināt, vienīgi ierobežojot izsniegtās atļaujas un līdz ar to uz jaunās ārstu paaudzes rēķina. Šajā nolūkā arī ārstiem, kas ir slēguši līgumus ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, ir jānosaka obligātā vecuma robeža.”

3 — *BGBI* I, 2266. lpp., turpmāk tekstā — “*GSG* 1993”.

4 — Turpmāk tekstā — “*SGB V*”.

13. Vēlāk Vācijas likumdevējs no 2007. gada 1. janvāra atcēla *SGB V* noteikumu, ar ko atļauju skaits tika ierobežots atkarībā no vajadzībām.

14. Turklāt ar 2007. gada 26. marta Likumu par konkurences veicināšanu obligātajā veselības apdrošināšanā (*Gesetz zur Stärkung des Wettbewerbs in der gesetzlichen Krankenversicherung*) Vācijas likumdevējs no 2007. gada 1. aprīļa atcēla visus ierobežojumus attiecībā uz atļauju izdošanu zobārstiem, kas ir noslēguši līgumus ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, jo stomatoloģijas pakalpojumu, par kuriem ir slēgti līgumi ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, jomā tāda problēma kā pārāk liels ārstu skaits neizpaužas tikpat lielā mērā kā veselības aprūpes pakalpojumu, par kuriem ir slēgti līgumi ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, jomā. Tomēr 68 gadu vecuma robeža tika saglabāta.

15. Direktīva 2000/78 tika transponēta ar 2006. gada 14. augusta Likumu par Eiropas Savienības direktīvu par vienlīdzīgas attieksmes pamatprincipa īstenošanu transponēšanu (*Gesetz zur Umsetzung europäischer Richtlinien zur Verwirklichung des Grundsatzes der Gleichbehandlung*), kas stājās spēkā 2006. gada 18. augustā. Šī likuma 1. pantā ir iekļauts Vispārējais likums par vienlīdzīgu attieksmi (*Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz*)⁵. Ar pēdējo no minētajiem likumiem netika nedz atcelta, nedz mainīta *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajā teikumā paredzētā vecuma robeža.

II — Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

16. D. Petersena [*D. Petersen*], kas dzimusi 1939. gada 24. aprīlī, 2007. gada aprīlī sasniedza 68 gadu vecumu. Kopš 1974. gada 1. aprīļa viņai bija atļauja sniegt stomatoloģijas pakalpojumus, par kuriem ir slēgts līgums ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

17. Ar 2007. gada 25. aprīļa lēmumu Vestfālenes-Lipes [*Westfalen-Lippe*] rajona zobārstu darba atļauju izdošanas komisija konstatēja, ka šīs atļaujas termiņš beidzas 2007. gada 30. jūnijā.

18. D. Petersena par šo lēmumu iesniedza sūdzību, cita starpā norādot, ka tas ir pretrunā Direktīvai 2000/78 un Vācijas likumam, ar ko šī direktīva transponēta. Viņa arī prasīja piemērot pagaidu pasākumus, ar ko viņai vismaz vēl divus gadus ļautu sniegt sociālās apdrošināšanas iestāžu apstiprinātus stomatoloģijas pakalpojumus, par kuriem ir slēgts līgums ar sociālās apdrošināšanas iestādēm. Tomēr šī prasība netika apmierināta ne pirmajā, ne apelācijas instancē.

19. Turklāt, tā kā *Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe* [Vestfālenes-Lipes apgabala Zobārstu apelācijas padome], kas izskatīja viņas sūdzību, to

5 — *BGBI* I, 1897. lpp., turpmāk tekstā — “*AGG*”.

noraidīja, D. Petersena šo lēmumu pārsūdzēja *Sozialgericht Dortmund*.

tūcijai ir jāpārbauda, ņemot vērā visus aspektus, pat ja tie nav minēti likuma pamatojumā.

20. Minētā tiesa norāda, ka, ievērojot valsts tiesības, Petersenas iesniegtā sūdzība tika noraidīta likumīgi, jo Vācijas likumam, ar ko transponēta Direktīva 2000/78, nav prioritātes pār likumu, ar kuru noteikta vecuma robeža, un tādēļ tas pēdējo no minētajiem likumiem nepadara par spēkā neesošu. Šis vecuma robežas atbilstību konstitūcijai pārbaudīja arī *Bundesverfassungsgericht* [Federālā Konstitucionālā tiesa].

22. Tomēr iesniedzējtiesa nav pārliecināta, ka šāda analīze būtu piemērojama arī attiecībā uz Direktīvu 2000/78. Tā uzskata, ka pastāv nopietnas šaubas par *SGB V* 95. panta 7. punkta trešā teikuma atbilstību šai direktīvai.

21. Tādējādi pēdējā no minētajām tiesām ar 2007. gada 7. augusta spriedumu nosprieda, ka attiecīgā vecuma robeža nav pretrunā Vācijas Konstitūcijai. To attaisno nepieciešamība apdrošinātās personas aizsargāt pret risku, ko rada gados vecāki zobārsti, kuri ir noslēguši līgumus ar sociālās apdrošināšanas iestādēm un kuru sniegums vairs nav optimāls. Kā norādīja *Bundesverfassungsgericht*, vispārējā pieredze liecinot, ka līdz ar vecumu palielinās snieguma kvalitātes krituma risks. Minētā tiesa uzskatīja, ka Vācijas likumdevējam tā diskrecionārās varas robežās bija ne tikai iespēja paredzēt, ka konkrētos gadījumos jāveic individuāla pārbaude, kas ļautu pārliecināties par fizisko un garīgo darbību ārstam, kas sasniedzis 68 gadu vecumu. Tieši pretēji, šis likumdevējs var pieņemt vispārēju regulējumu, kura pamatā ir pieredzes rezultātā iegūti dati. *Bundesverfassungsgericht* arī nosprieda, ka tas, ka apdrošināto personu veselības aizsardzības aspekts nav minēts attiecīgā likuma pamatojumā, ir nesvarīgi. Tā norādīja, ka tiesību normas atbilstība konsti-

23. Pierādījusi, ka, pēc tās domām, Direktīva 2000/78 ir piemērojama un ka 68 gadu vecuma robeža ir uzskatāma par tiešu diskrimināciju vecuma dēļ minētās direktīvas 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, iesniedzējtiesa norāda, ka ne šīs direktīvas 2. panta 5. punkts, ne 4. panta 1. punkts neļauj pamatot šo vecuma robežu.

24. Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu tā neskar attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri vajadzīgi veselības aizsardzībai. Tā kā likumdevējs attiecīgo vecuma robežu nav pieņēmis šādu apsvērumu dēļ, šis noteikums neesot atbilstīgs.

25. Atbilstoši minētās direktīvas 4. panta 1. punktam atšķirīga attieksme vecuma dēļ varētu nebūt uzskatāma par diskrimināciju, kas ir pretrunā minētajai direktīvai, ja tā būtu būtiska un izšķirīga prasība attiecībā uz konkrēto profesionālo darbību. Tomēr uz aplūkojamo vecuma robežu attiecas četri izņēmumi, kuru dēļ, kā uzskata Iesniedzējtiesa, šī noteikuma piemērošana kļūst neiespējama, proti:

- ja attiecīgā persona brīdī, kad tā sasniedz 68 gadu vecumu, par ārstu (zobārstu), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, ir nostrādājusi mazāk nekā 20 gadus un ja atļauja praktizēt kā ārstam (zobārstam), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, tai bijusi jau pirms 1993. gada 1. janvāra, tad kompetentā komisija atļauju pagarina, ilgākais, līdz šā 20 gadu termiņa beigām;

- ja noteiktos iecirkņos reģionā, attiecībā uz kuru izdod atļaujas, pietrūkst vai drīz var pietrūkt ārstu, tad vecuma robežu nepiemēro;

- gadījumā, ja ārsts (zobārsts), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, ir slims, atrodas atvaļinājumā vai piedalās izglītības pasākumos, to drīkst aizvietot ārsts (zobārsts), kuram vecuma robežas sasniegšanas dēļ vairs nav atļaujas praktizēt kā ārstam (zobār-

stam), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm;

- zobārsti jebkurā gadījumā drīkst turpināt nodarboties ar savu darbību arī pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas, ja to dara ārpus līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm slēgšanas sistēmas.

26. Iesniedzējtiesa pauž šaubas arī attiecībā uz jautājumu par to, vai uz *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu attiecas Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkts. Tā uzskata, ka atbilde uz šo jautājumu ir atkarīga no tā, kā interpretējams minētā 6. panta 1. punktā iekļautais jēdziens “lēģitīms mērķis”, kā arī termini “atbilstīgs” un “vajadzīgs”.

27. Iesniedzējtiesa uzskata, ka mērķi, ko Vācijas likumdevējs vēlējies sasniegt, pieņemot *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu, proti, nodrošināt obligātās veselības apdrošināšanas finansēšanu un izlīdzināt slodzes sadalījumu starp paaudzēm, ir “lēģitīmi mērķi” Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta izpratnē. Tomēr attiecībā uz zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, šāda vecuma robeža šo mērķu sasniegšanai vairs neesot nepieciešama. Iesniedzējtiesa šajā sakarā norāda, ka ar 2007. gada 26. marta likumu par konkurences veicināšanu obligātajā veselības apdrošināšanā no 2007. gada 1. aprīļa tika atcelti visi ierobežojumi attiecībā uz atļauju izdošanu zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, jo Vācijas likumde-

vējs ir uzskatījis, ka stomatoloģijas pakalpojumu, par kuriem ir slēgts līgums ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, jomā tāda problēma kā pārāk liels ārstu skaits neizpaužas tikpat lielā mērā kā citu veselības aprūpes pakalpojumu, par kuriem ir slēgts līgums, jomā.

28. Turklāt, kā uzskata minētā tiesa, apdrošināto personu veselības aizsardzība principā ir uzskatāma par “legitīmu mērķi” Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta izpratnē. Tomēr tā norāda, ka realitātē šis mērķis nav nekādā veidā kalpojis par pamatu tam, ka Vācijas likumdevējs pieņēma *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu. Esot skaidrs, ka tad, ja obligātās veselības apdrošināšanas jomā nebūtu pastāvējis finanšu deficīts un ar to saistītā nepieciešamība ierobežot atļauju skaitu, nebūtu ieviesta nekāda atļaujas izbeigšanās vecuma dēļ. Nekas neliecinot par to, ka Vācijas likumdevējs, domājot par organizatorisko struktūru, saistībā ar attiecīgo vecuma robežu vēlāk būtu ņēmis vērā apdrošināto veselības aizsardzības aspektu. Tādēļ iesniedzējtiesa šaubās, ka apdrošināto personu veselības aizsardzība šajā gadījumā varētu būt uzskatāma par legītīmu mērķi.

29. Tā šaubās arī par to, ka vecuma ierobežojums, kas noteikts ar *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu, ir atbilstīgs un vajadzīgs apdrošināto personu veselības aizsardzībai. Tā apsver, vai būtu iespējams paredzēt mazāk stingrus līdzekļus, piemēram, pēc pieprasījuma un pēc individuālas darbības pārbaudes ļaujot atļauju uz laiku pagarināt. Vecuma robeža faktiski esot ļoti neizdevīga zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm un kas vēlas savu darbību turpināt arī pēc šis

robežas sasniegšanas, jo 90% iedzīvotāju ir apdrošināti obligātās veselības apdrošināšanas sistēmā.

30. Ņemot vērā šos apsvērumus, *Sozialgericht Dortmund* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus trīs prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai tiesiskais regulējums par maksimālā vecuma robežas noteikšanu, lai varētu strādāt profesijā (šajā gadījumā par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm), Direktīvas 2000/78 6. panta izpratnē var būt objektīvs un samērīgs legītīmu interešu aizsardzības pasākums (šajā gadījumā pacientu, kas apdrošināti obligātās veselības apdrošināšanas sistēmā, veselības aizsardzība) un šā mērķa sasniegšanai piemērots un vajadzīgs līdzeklis, ja tas noteikts, pamatojoties tikai uz pieņēmumu, kas balstās uz “vispārēju dzīves pieredzi”, ka, sasniedzot noteiktu vecumu, samazinās vispārējās darba spējas, nekādā veidā neņemot vērā attiecīgās personas individuālās darba spējas?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša: vai arī tādā gadījumā var pieņemt, ka [likumam] ir legītīms mērķis Direk-

tīvas 2000/78 6. panta izpratnē (šajā gadījumā pacientu, kas apdrošināti obligātās veselības apdrošināšanas sistēmā, veselības aizsardzība), ja valsts likumdevējam, istenojot savas likumdošanas pilnvaras, šis mērķis vispār nav bijis svarīgs?

Krankenversicherung) 1. panta 1. punkta i) apakšpunktu. Minētā valdība norāda, ka šis likums drīz tiks izsludināts un ka — neatkarīgi no tiesas lēmuma — D. Petersenai tādējādi tiks dota iespēja saņemt praktizēšanas atļauju. Tādēļ, lai izšķirtu pamata prāvu, Tiesas spriedums neesot vajadzīgs.

- 3) Ja atbilde uz pirmo vai otro jautājumu ir noliedzoša: vai pirms Direktīvas 2000/7 spēkā stāšanās pieņemtu likumu, kurš nav atbilstošs šai direktīvai, var nepieņemot, ņemot vērā Eiropas Kopienu tiesību pārākumu, ja valsts tiesību akts, ar kuru transponē direktīvu (šajā gadījumā — vispārējs likums par vienlīdzīgu attieksmi), diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma gadījumā šādas juridiskas sekas neparedz?”

32. Šāda argumentācija, manuprāt, nav pareiza. Neatkarīgi no tā, kā varētu tikt izmainītas valsts tiesības, atbildei, ko Tiesa sniedz uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, ir izšķiroša nozīme pamata prāvas izšķiršanai un it īpaši tam, lai minētā tiesa varētu nolemt, vai *Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe* pamatoti noraidīja apelācijas iesniedzējas sūdzību un vai viņai pēc 2007. gada 30. jūnija tika liegta iespēja strādāt par zobārstu, kas ir slēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

III — Analīze

A — *Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību*

31. Vācijas valdība uzskata, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir nepieņemams. Savos rakstveida apsvērumos šī valdība norāda, ka strīdīgais noteikums ar atpakaļejošu spēku, proti, no 2008. gada 1. oktobra, tiks atcelts ar Likuma par obligātās veselības apdrošināšanas organizatorisko struktūru attīstību (*Gesetz zur Weiterentwicklung der Organisationsstrukturen in der gesetzlichen*

B — *Par pirmo un otro jautājumu*

33. Pirmo un otro jautājumu es izskatīšu kopā. Ar šiem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīva 2000/78 ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru atļauja strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, beidzas tā ceturkšņa beigās, kurā šāds zobārsts

sasniedz 68 gadu vecumu. Tā uzdod jautājumu arī par metodi, kas ļautu identificēt mērķi, kurš jāņem vērā, lai novērtētu ar vecumu saistītas atšķirīgas attieksmes pamatotību.

34. Vispirms pārbaudišu, vai attiecīgais valsts tiesiskais regulējums tiešām ietilpst Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomā.

35. Gan no Direktīvas 2000/78 nosaukuma un preambulas, gan no tās satura un mērķa izriet, ka tā paredzēta, lai izveidotu vispārēju sistēmu, ar kuru ikvienai personai tiktu nodrošināta vienlīdzīga attieksme “nodarbinātības un profesijas jomā”, sniedzot efektīvu aizsardzību pret diskrimināciju, kuras pamatā ir kāds no tās 1. pantā minētajiem iemesliem, starp kuriem ir arī vecums. Konkrētāk, no Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) un c) apakšpunkta izriet, ka, nepārsniedzot Kopienai piešķirto kompetenci, tā ir piemērojama “visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, tostarp valsts iestādēs”, attiecībā, no vienas puses, uz “nosacījumiem darba, pašnodarbinātības un profesijas iegūšanai, to skaitā atlases kritērijiem un darbā pieņemšanas nosacījumiem, lai kāda būtu darbības nozare, un visos profesionālās hierarhijas līmeņos”, un, no otras puses, uz “nodarbinātību un darba nosacījumiem, to skaitā atlaišanu un atalgojumu”.

36. Zobārsti, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, sniedz pakalpojumus saskaņā ar obligātās veselības apdrošināšanas sistēmu. *SGB V* 95. panta 7. punkta trešais teikums liek šiem zobārstiem, sasniedzot 68 gadu vecumu, izbeigt sniegt pakalpojumus, par kuriem ir slēgts līgums ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, un tas ietekmē viņu profesionālās darbības veikšanu. Turklāt šādas vecuma robežas noteikšana var novest arī pie tā, ka viņiem sava profesionālā darbība pilnībā jāizbeidz rentabilitātes trūkuma dēļ, jo, kā norāda iesniedzējtiesa, apmēram 90% iedzīvotāju ir apdrošināti obligātās veselības apdrošināšanas sistēmā. Tādējādi pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas zobārsti vairs nevar praktizēt kā zobārsti, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, un tiek kopumā ietekmēta viņu zobārsta profesionālās darbības veikšana. Tādēļ, manuprāt, šāds valsts tiesiskais regulējums attiecas uz “nosacījumiem darba, pašnodarbinātības un profesijas iegūšanai” Direktīvas 2000/78 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, kā arī uz “nodarbinātību un darba nosacījumiem” tās pašas direktīvas 3. panta 1. punkta c) apakšpunkta izpratnē. Tātad ir jāuzskata, ka šāda veida valsts tiesiskais regulējums ietilpst minētās direktīvas piemērošanas jomā.

37. Direktīvas 2000/78 2. panta 1. punktā tiek definēts “vienlīdzīgas attieksmes princips”, kuru ar šo direktīvu paredzēts īstenot tādējādi, ka “nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš [šīs direktīvas] 1. pantā minēts iemesls”. Tās 2. panta 2. punkta a) apakšpunktā tiek precizēts, ka attiecībā uz 1. punkta piemērošanu uzskata,

ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas sliktāk nekā pret citu personu jebkura tās pašas direktīvas 1. pantā minēta iemesla dēļ.

trešajā teikumā paredzētās vecuma robežas pamatošanai⁶.

38. Ar tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds tiek izskatīts pamata prāvā, pret zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm un kas ir sasnieguši 68 gadu vecumu, ir paredzēta sliktāka attieksme nekā pret tiem, kas šādu vecumu vēl nav sasnieguši. Tātad ar šādu tiesisko regulējumu tiek ieviesta ar vecumu tiešā veidā saistīta atšķirīga attieksme, kas principā ir aizliegta ar Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

39. Tālāk jāpārbauda, vai šādu atšķirīgu attieksmi var pamatot. Šajā sakarā ir jānosaka, no kāda aspekta šāds pamatojums būtu jāpārbauda.

40. Abos pirmajos jautājumos iesniedzējtiesa uzsver tikai mērķi aizsargāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmai piederošo pacientu veselību no tāda aspekta kā nepieciešamība saglabāt kvalitatīvus veselības aprūpes pakalpojumus, ievērojot pieņēmumu, ka zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, samazinās darbība, kad tie sasniedz 68 gadu vecumu. Tomēr jau pats abu šo jautājumu formulējums, kā arī paskaidrojumi, ko minētā tiesa sniegusi savā lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, liecina, ka tā apšauba šā mērķa atbilstību *SGB V 95.* panta 7. punkta

41. Tiesas sēdē Vācijas valdība šo noteikumu centās galvenokārt pamatot ar diviem mērķiem, proti, no vienas puses, ar mērķi saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru un, no otras puses, ar mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespējas strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm. Minētā valdība nepārprotami norādīja, ka mērķi aizsargāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmai piederošo pacientu veselību tā uzskata par mazsvarīgu.

42. Šāda nostāja stiprina manu pārliecību, ka pēdējais no minētajiem mērķiem ir sekundārs, salīdzinot ar abiem galvenajiem mērķiem, kas tiek īstenoti ar *SGB V 95.* panta 7. punkta trešo teikumu.

43. Ar šo pantu saistītā vispārējā konteksta pārbaude apstiprina šādu viedokli. Šajā sakarā atgādināšu, ka Tiesa savā 2007. gada

6 — Skat. šo secinājumu 28. punktu.

16. oktobra spriedumā lietā *Palacios de la Villa*⁷ un 2009. gada 5. marta spriedumā lietā *Age Concern England*⁸ precizēja, kā jārikojas, lai noteiktu mērķi vai mērķus, ko var ņemt vērā, lai pamatotu atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ. No šiem spriedumiem izriet, ka tad, ja valsts tiesiskajā regulējumā nav precizēti mērķi, kurus ar to paredzēts īstenot, svarīgi ir tas, ka citi attiecīgā pasākuma elementi, ņemot vērā tā vispārējo kontekstu, ļauj noteikt pasākuma mērķi, lai varētu veikt tiesas kontroli par tā tiesiskumu, kā arī šī mērķa īstenošanai izmantoto līdzekļu piemērotību un nepieciešamību⁹.

44. Ievērojot šos apsvērumus, jākonstatē, ka, aplūkojot *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu un valsts tiesisko regulējumu, kurā šis pants iekļauts, nevar atrast neko tādu, kas nepārprotami liecinātu, ka attiecīgā vecuma robeža tika iekļauta un pēc tam saglabāta, pamatojoties uz pieņēmumu, ka pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas samazinās zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, sniegto pakalpojumu kvalitāte. Tātad šis aspekts nav viens no tiem, kas izvirzīts, lai pamatotu 68 gadu vecuma robežas noteikšanu.

45. Arī šī valsts tiesiskā regulējuma vispārējais konteksts, pēc manām domām, neļauj uzskatīt, ka tieši pieņēmumam par to, ka zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, samazinās darb-spēja, kad tie sasniedz 68 gadu vecumu, būtu izšķiroša nozīme, lai izskaidrotu šādas vecuma robežas saglabāšanu. Jāatgādina, ka Vācijas likuma, ar ko tika sākotnēji ieviesta šī vecuma robeža, mērķis bija nodrošināt un uzlabot obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas struktūras, lai nodrošinātu tās finansēšanu, un ka minētā robeža tagad ir iekļauta Sociālās drošības kodeksā. Tādēļ no minētā tiesiskā regulējuma konteksta pārbaudes izriet veselības aizsardzības aspekts saistībā ar obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru, nevis saistībā ar zobārstu sniegto pakalpojumu kvalitātes līmeņa samazināšanos, ja tos sniegtu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm līgumus noslēguši zobārsti, kuru vecums pārsniedz 68 gadus. Turklāt no *GSG* 1993 pamatojuma nepārprotami izriet, ka vecuma robežas noteikšanu zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, praksei Vācijas likumdevējs bija iecerējis kā instrumentu, lai ierobežotu to veselības aprūpes izdevumu pieaugumu, kas saistīti ar veselības aprūpes pakalpojumu pārmērīgi lielo piedāvājumu obligātās veselības apdrošināšanas sistēmā.

46. Tiesas sēdē Vācijas valdība pienācīgi paskaidroja, kādēļ mērķis saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru palika spēkā arī pēc tam, kad no 2007. gada 1. aprīļa tika atcelti ierobežojumi,

7 — C-411/05 (Krājums, I-8531. lpp.).

8 — C-388/07 (Krājums, I-1569. lpp.).

9 — Iepriekš minētie spriedumi lietā *Palacios de la Villa*, 57. punkts, kā arī lietā *Age Concern England*, 45. punkts.

kas bija noteikti attiecībā uz atļauju izsniegšanu strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm. Tā norādīja, ka, lai ierobežotu veselības aprūpes izdevumus saistībā ar obligātās veselības apdrošināšanas sistēmu, Vācijas likumdevējs, pamatojoties uz premisu, ka pieprasījumu rada piedāvājums, uzskatīja, ka ir jāsamazina zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, skaits. Šajā ziņā tika ieviesti ierobežojumi attiecībā uz atļauju izsniegšanu šādu ārstu darbībai, taču tie nebija vienīgie instrumenti, kas bija paredzēti cīņai pret veselības aprūpes izdevumu pieaugumu. Starp šiem instrumentiem bija arī 68 gadu vecuma robeža¹⁰. Kad Vācijas likumdevējs 2007. gadā konstatēja, ka zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, darbības jomā tāda problēma kā pārāk liels ārstu skaits neizpaužas tikpat lielā mērā kā ārstu, kas ir slēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, darbības jomā, tas nolēma atcelt ierobežojumus attiecībā uz atļauju minētajiem zobārstiem un sākt novērošanas posmu, pēc kura varētu atcelt visus regulēšanas pasākumus, kas iepriekš ieviesti attiecībā uz šiem zobārstiem. Tomēr Vācijas likumdevējs nevēlējās vienlaikus atteikties no visām svirām, kas paredzētas veselības aprūpes izdevumu pieauguma ierobežošanai. Tas vēlējās uz laiku saglabāt vienu no šīm svirām, proti, 68 gadu vecuma robežu, paturot iespēju to vēlāk atcelt, novērtējot veselības aprūpes izdevumus par zobārstu pakalpojumiem, kuri ir sniegti obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas ietvaros.

10 — Kā vēl vienu regulēšanas līdzekli var minēt medicīnas studiju reformu ar mērķi panākt, lai medicīnas studentu skaits samazinātos par 20% (skat. *Institut de recherche et documentation en économie de la santé* [Veselības aizsardzības ekonomikas pētniecības un informācijas institūta] (IRDES) ziņojumu Nr. 1675, 2007. gada novembris, 49. lpp.).

47. Šie apstākļi, manuprāt, pierāda, ka mērķis nodrošināt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru ir viens no tiem, kas tiek īstenoti ar 68 gadu vecuma robežu, kura paredzēta *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajā teikumā.

48. Turklāt no *GSG* 1993 pamatojuma skaidri izriet, ka 68 gadu vecuma robežas ieviešana ir arī paaudžu vienlīdzības pasākums, kurš paredzēts, lai nepieļautu, ka grūtības, kas saistītas ar veselības aprūpes izdevumu samazināšanu obligātās veselības apdrošināšanas sistēmā, gulstas tikai uz jauno zobārstu paaudzi. Tādējādi *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajam teikumam ir arī tāds mērķis kā iespēju nodrošināšana jaunajam paaudzēm strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

49. Iepriekš minētie apstākļi, pēc manām domām, nenozīmē, ka, pārbaudot pamatojumu atšķirīgai attiecībai saistībā ar vecumu, vienmēr būtu jāizskata tikai tie mērķi, ko valsts likumdevējs mēģinājis sasniegt sākotnēji. Ir pilnīgi iespējams, ka tiek saglabāts tāds pats pasākums, lai gan ar to, ņemot vērā sociālo, ekonomisko, demogrāfisko un budžeta apstākļu izmaiņas, tiek īstenoti jauni mērķi. Tomēr attiecīgā pasākuma vispārējam kontekstam ir jāļauj konstatēt šādus mērķus. Man nešķiet, ka to varētu izdarīt attiecībā uz

mērķi aizsargāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmai piederošo pacientu veselību saistībā ar to, ka pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas samazinās lietā aplūkoto zobārstu darbspēja.

mumu, ka zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, samazinās darbspēja, kad tie sasniedz 68 gadu vecumu.

50. Taču precizēšu, ka tad, ja Tiesa uzskatītu, ka šis sabiedrības veselības aizsardzības aspekts tomēr ir viens no tiem, kas tiek īstenoti ar *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu, šajā pantā paredzēto vecuma robežu, ņemot vērā izņēmumus, kas Vācijas tiesībās noteikti tās piemērošanai, manuprāt, būtu grūti atzīt par nepieciešamu šī mērķa īstenošanai. Šie izņēmumi liek apšaubīt minētā panta saskanīgumu, ja to aplūko šajā kontekstā. Proti, tad, ja Vācijas likumdevējs patiešām uzskata, ka — ņemot vērā pieņēmumu, ka attiecīgajiem zobārstiem, kas sasnieguši 68 gadu vecumu, samazinās darbspēja, — tas, ka šie zobārsti pēc šī vecuma turpina savu darbību, var kaitēt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmai piederošo pacientu veselībai, ir grūti rast pārliecinošus iemeslus, kas ļautu izskaidrot, kādēļ šie zobārsti, neraugoties uz visu, tomēr drīkst turpināt savu darbību gadījumos, kad kādā reģionā trūkst ārstu, lai aizvietotu citus ārstus, kā arī tad, ja tie kā zobārsti, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, nostrādājuši mazāk nekā 20 gadus. Turklāt Vācijas valdība tiesas sēdē atzina, ka, aplūkojot to šādā aspektā, *SGB V* 95. panta 7. panta trešajam teikumam piemīt noteikts saskanīguma trūkums. Tas, ka var konstatēt šādu saskanīguma trūkumu, nav nekas pārsteidzošs, jo Vācijas likumdevēja griba — tāda, kāda tā izriet no attiecīgā pasākuma vispārējā konteksta, — acīmredzot nebija aizsargāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmai piederošos pacientus, pamatojoties uz pieņē-

51. Visu šo iemeslu dēļ to, vai 68 gadu vecuma robežu var uzskatīt par pamatotu atbilstoši tam, kas paredzēts Direktīvā 2000/78, es pārbaudīšu, ņemot vērā tikai abus galvenos mērķus, kuri tiek īstenoti ar *SGB V* 95. panta 7. punkta trešo teikumu, proti, no vienas puses, mērķi saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru un, no otras puses, mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespējas praktizēt kā zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm. Es pēc kārtas izskatīšu abus šos mērķus.

1) Mērķis saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru

52. No Tiesas judikatūras izriet, ka mērķis novērst risku, ka tiek smagi apdraudēts sociālā nodrošinājuma sistēmas finansiālais līdzsvars,

ir viens no sabiedrības veselības aizsardzības mērķa aspektiem¹¹. Iepriekš minētajā spriedumā lietā *Hartlauer* Tiesa attiecībā uz ambulatoriem aprūpes pakalpojumiem norādīja, ka medicīnisko pakalpojumu plānošanas mērķis ir nodrošināt izmaksu kontroli un, cik vien iespējams, ļaut izvairīties no finanšu un tehnisko līdzekļu, kā arī cilvēku resursu izšķērdēšanas, jo medicīniskās aprūpes joma ir saistīta ar ievērojamām izmaksām un tai ir jāapmierina pieaugošas vajadzības, lai gan finanšu līdzekļi, ko var veltīt veselības aprūpei, nav neierobežoti, lai arī kāds būtu izmantotās finansēšanas veids¹².

53. Tā kā *SGB V 95.* panta 7. punkta trešajā teikumā paredzētā 68 gadu vecuma robeža ir instruments, kas pieder stomatoloģijas pakalpojumu piedāvājuma plānošanas politikai, kuras mērķis ir nodrošināt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas veselības aprūpes izmaksu pieauguma kontroli, tad šīs robežas mērķis ir sabiedrības veselības aizsardzība no tāda aspekta kā obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finansiālā līdzsvara saglabāšana.

54. Tagad jānosaka, kurš no Direktīvas 2000/78 noteikumiem ir vispiemērotākais šāda pamatojuma pārbaudīšanai.

55. Es šajā ziņā neesmu pārliecināts, ka šīs direktīvas 6. panta 1. punkts, kā to interpretējusi Tiesa, ir atbilstošais noteikums. Atgādināšu, ka iepriekš minētajā spriedumā lietā *Age Concern England* Tiesa skaidri norādīja, ka no šī panta izriet, ka mērķi, ko var uzskatīt par "likumīgiem" minētā panta izpratnē un ar ko tātad var pamatot tāda principa neievērošanu kā ar vecumu saistītas diskriminācijas aizliegums, ir *sociālās politikas mērķi*, piemēram, tie, kas saistīti ar nodarbinātības, darba tirgus vai profesionālās izglītības politiku¹³. Tā kā sabiedrības veselības aizsardzības mērķi, manuprāt, diez vai varētu pielīdzināt kādam sociālās politikas mērķim, ja vien pēdējo no minētajiem jēdzieniem neinterpretētu ļoti plaši, es uzskatu, ka tas jāizskata, ņemot vērā to, kas paredzēts Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā, kurā nepārprotami minēta veselības aizsardzība.

56. Atgādināšu, ka atbilstoši šim pantam Direktīva 2000/78 "neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi [...] veselības aizsardzībai". Tātad šajā pantā veselības aizsardzība ir minēta kā iemesls, ar ko var

11 — Skat. it īpaši 2009. gada 10. marta spriedumu lietā C-169/07 *Hartlauer* (Krājums, I-1721. lpp., 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

12 — Turpat, 49. punkts un tajā minētā judikatūra.

13 — 46. punkts. Skat. arī 2009. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-88/08 *Hütter* (Krājums, I-5325. lpp., 41. punkts un tajā minētā judikatūra).

pamatot atšķirīgu attieksmi kāda šajā direktīvā aizliegta iemesla dēļ. Tādēļ ir jānosaka, vai *SGB V* 95. panta 7. punkta trešais teikums ir pasākums, ko var uzskatīt par nepieciešamu veselības aizsardzībai.

57. Šī pārbaude par pasākuma nepieciešamību veselības aizsardzībai ir jāveic, ņemot vērā, ka gan no Tiesas judikatūras, gan no EKL 152. panta 5. punkta izriet, ka Kopienu tiesības neietekmē dalībvalstu tiesības organizēt to sociālā nodrošinājuma sistēmu un it īpaši pieņemt noteikumus par ārstniecības pakalpojumu un medicīniskās aprūpes organizēšanu un sniegšanu¹⁴. Tomēr dalībvalstīm, īstenojot šīs tiesības, ir jāievēro Kopienu tiesības un it īpaši — ciktāl runa ir par šo lietu — Direktīvas 2000/78 noteikumi. Novērtējot, vai šis pienākums ir ievērots, ir jāņem vērā, ka cilvēku veselība un dzīvība ir pirmajā vietā starp lietām un interesēm, kuras aizsargā EK līgums, un ka dalībvalstis pašas var izlemt, kādā līmenī tās vēlas nodrošināt sabiedrības veselības aizsardzību, un līmeni, kādā tas ir sasniedzams. Tā kā minētais aizsardzības līmenis dažādās dalībvalstīs var būt atšķirīgs, dalībvalstīm ir jāatzīst rīcības brīvība¹⁵.

58. Ņemot vērā šo judikatūru, es uzskatu, ka dalībvalsts, īstenojot savas tiesības organizēt stomatoloģijas pakalpojumu sniegšanu, kā arī

lai sasniegtu augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni, var pieņemt regulēšanas pasākumu, ar ko tiek noteikta 68 gadu vecuma robeža, lai strādātu par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

59. Pēc manām domām, šāds pasākums var nodrošināt sabiedrības veselības aizsardzības mērķa īstenošanu. Konkrētāk, ja kāda dalībvalsts uzskata, ka stomatoloģijas pakalpojumu piedāvājuma situācija rada risku tās obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finansēšanai līdzsvaram, tai jābūt tiesībām preventīvā veidā veikt regulēšanas pasākumus, kas ļauj šo risku samazināt¹⁶.

60. Ir arī jānorāda, ka Tiesa ir atzinusi, ka valsts tiesiskais regulējums var nodrošināt izvīrītā mērķa sasniegšanu vienīgi tad, ja tas patiešām atbilst rūpēm to sasniegt saskanīgā un sistemātiskā veidā¹⁷. Es šajā sakarā uzskatu, ka tas, ka 68 gadu vecuma robežas piemērošanai pastāv izņēmumi, neietekmē *SGB V* 95. panta 7. punkta trešā teikuma atbilstību sabiedrības veselības aizsardzības mērķim. Citiem vārdiem, šīs atkāpes, manuprāt, nav

14 — Skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Hartlauer*, 29. punkts, kā arī 2009. gada 19. maija spriedumu apvienotajās lietās C-171/07 un C-172/07 *Apothekerkammer des Saarlandes* u.c. (Krājums, I-4171. lpp., 18. punkts).

15 — Skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Apothekerkammer des Saarlandes* u.c., 19. punkts.

16 — Skat. pēc analogijas — attiecībā uz risku drošai un kvalitatīvai sabiedrības apgādei ar zālēm — iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Apothekerkammer des Saarlandes* u.c., 30. punkts.

17 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Apothekerkammer des Saarlandes* u.c., 42. punkts un tajā minētā judikatūra.

pretrunā konstatējumam, ka ar šajā pantā paredzēto 68 gadu vecuma robežu var sasniegt mērķi saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru.

nav atļaujas praktizēt kā ārstam (zobārstam), kas ir slēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, un

61. Šajā sakarā atgādināšu, ka uz attiecīgo vecuma robežu attiecas šādi četri izņēmumi:

- ja attiecīgā persona brīdī, kad tā sasniedz 68 gadu vecumu, par ārstu (zobārstu), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, ir nostrādājusi mazāk nekā 20 gadus un ja atļauja praktizēt kā ārstam (zobārstam), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, tai bijusi jau pirms 1993. gada 1. janvāra, tad kompetentā komisija atļauju pagarina, ilgākais, līdz šā 20 gadu termiņa beigām;
  - ja noteiktos iecirkņos reģionā, attiecībā uz kuru izdod atļaujas, pietrūkst vai drīz var pietrūkt ārstu, tad vecuma robežu nepiemēro;
  - gadījumā, ja ārsts (zobārsts), kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, ir slims, atrodas atvaļinājumā vai piedalās izglītības pasākumos, to drīkst aizvietot ārsts (zobārsts), kuram vecuma robežas sasniegšanas dēļ vairs
- zobārsti jebkurā gadījumā drīkst turpināt nodarboties ar savu darbību arī pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas, ja to dara ārpus līguma ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

62. Šo četrus izņēmumus mērķis ir labot galējības, ko varētu radīt 68 gadu vecuma robežas pārāk strikta piemērošana, un tie noteikti, lai rastu līdzsvaru starp dažādām interesēm, kuras būtu jāaizsargā.

63. Tādējādi pirmā izņēmuma pamatā ir Vācijas likumdevēja vēlme neradīt pārmērīgus ierobežojumus nosacījumiem, saskaņā ar kuriem zobārsti, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, veic savu darbību. Konkrētāk, šis likumdevējs, garantējot, ka viņi kā zobārsti, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, var strādāt vismaz 20 gadus, ir vēlējis nodrošināt, lai šie zobārsti savas profesionālās karjeras beigās varētu saņemt pensiju. Tiesa iepriekš minētajā spriedumā lietā *Palacios de la Villa* skaidri uzsvēra, cik svarīga ir iespēja saņemt šādu finanšu kompensāciju, kad

beigusies tādu darbaņēmēju profesionāla karjera, uz kuriem attiecas vecuma robeža¹⁸. Turklāt, tā kā ar šo atkāpi atļauju praktizēt kā zobārstam, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, var pagarināt tikai tām personām, kurām tas bija atļauts jau pirms 1993. gada 1. janvāra, šādam izņēmumam ir pagaidu raksturs un tas attiecas uz nelielu skaitu no minētajiem zobārstiem. Tādēļ šis izņēmums, manuprāt, neietekmē *SGB V 95.* panta 7. punkta trešā teikuma atbilstību mērķim saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru.

64. Otrā un trešā izņēmuma mērķis ir nepieļaut, ka 68 gadu vecuma robeža varētu novest pie tā, ka noteiktos apstākļos vai noteiktos iecirkņos pietrūktu vai vispār nebūtu zobārstu. Vācijas likumdevējs tādējādi ir ņēmis vērā, ka vecuma robežas pārāk strikta piemērošana noteiktos apstākļos varētu radīt negatīvas sekas attiecībā uz sabiedrības veselības aizsardzību. Tā kā otrais un trešais izņēmums palīdz nodrošināt stomatoloģijas pakalpojumu, par kuriem ir slēgti līgumi ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, nepārtrauktību un pieejamību, to mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu un visiem pieejamu medicīnisko aprūpi un tas ir uzskatāms par vienu no sabiedrības veselības aizsardzības mērķa aspektiem¹⁹. Šī sabiedrības veselības aizsardzības mērķa aspekta īstenošana, manuprāt, nekādā veidā nav pretrunā mērķim saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru.

65. Savukārt ceturta izņēmuma mērķis ir aizsargāt zobārstu profesionālo brīvību. Ciktāl šis izņēmums viņiem ļauj turpināt savu darbību arī pēc 68 gadu vecuma sasniegšanas, ja to dara ārpus līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm sistēmas, arī tas neliek apšaubīt *SGB V 95.* panta 7. punkta trešā teikuma atbilstību mērķim saglabāt obligātās veselības apdrošināšanas sistēmas finanšu līdzsvaru.

66. Turklāt šis pants, pēc manām domām, nepārsniedz to, kas nepieciešams, lai nodrošinātu šāda mērķa sasniegšanu. Proti, atbilstoši savai kompetencei veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas jomā un savai rīcības brīvībai dalībvalsts, manuprāt, var uzskatīt, ka 68 gadu vecums ir pietiekami liels, lai tā dēļ izbeigtu atļauju praktizēt kā zobārstam, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm. Es arī uzskatu, ka, ņemot vērā vidējo vecumu, kas dalībvalstīs kopumā noteikts, lai iegūtu tiesības uz pensiju, 68 gadu vecuma robežas noteikšana praktizēšanai kā zobārstam, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, nav nesamērīga.

67. Visu šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka 68 gadu vecuma robežu, kas paredzēta *SGB V 95.* panta 7. punkta trešajā teikumā, var

18 — 73. punkts.

19 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Hartlauer*, 47. punkts un tajā minētā judikatūra.

uzskatīt par vajadzīgu veselības aizsardzībai Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē un ka tādēļ tā nav tai pretrunā.

iemesla dēļ to vairs nevar pamatot ar mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

68. Šādu vecuma robežu, pēc manām domām, pamato arī mērķis nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

2) Mērķis nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju praktizēt kā zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm

69. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, lai pamatotu 68 gadu vecuma robežu, uz šo mērķi nevar atsaukties. Tā norāda, ka Vācijas likumdevējs šo vecuma robežu sākotnēji bija iecerējis kā papildu pasākumu ierobežojumiem attiecībā uz atļauju izsniegšanu, lai strādātu par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, lai nepieļautu, ka grūtības, kas saistītas ar šādiem ierobežojumiem, gulstas tikai uz gados jauniem zobārstiem. Minētā vecuma robeža tādēļ tika ieviesta, lai taisnīgi sadalītu slodzi starp zobārstiem, kam jau ir atļauja, un jauno zobārstu paaudzi, kas vēlas saņemt atļauju. Taču, tā kā Vācijas likumdevējs vēlāk uzskatīja, ka atļauju skaita ierobežošana atkarībā no vajadzībām ir jāatceļ, 68 gadu vecuma robeža esot zaudējusi savu sākotnējo funkciju un šī

70. Pretēji tam, ko norāda iesniedzējtiesa, un ievērojot paskaidrojumus, ko Vācijas valdība sniedza tiesas sēdes laikā, es nedomāju, ka šādu pamatojumu varētu tik kategoriski noraidīt. Manuprāt, 68 gadu vecuma robeža arī pēc tam, kad tika atcelti ierobežojumi, kas bija noteikti atļauju izsniegšanai, lai strādātu par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, turpināja pildīt tās sākotnējo funkciju, tas ir, nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, tostarp vispievilcīgākajos iecirkņos. Šo ierobežojumu atcelšana tādā nav mainījusi vēlmi, kas varēja būt Vācijas likumdevējam, proti, veicināt zobārstu paaudžu nomainītu reģionos, kur stomatoloģijas pakalpojumu, par kuriem ir slēgti līgumi ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, lielā piedāvājuma dēļ pastāv šķēršļi gados jaunu zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, darbības uzsākšanai.

71. Šis pamatojums, kas izvirzīts saistībā ar mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstiem, kas ir slēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, manuprāt, jāizskata, ņemot vērā Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu. No šī panta izriet, ka atšķirīga attieksme vecuma dēļ nav uzskatāma par "diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota

ar likumīgu [lēģitīmu] mērķi, tostarp likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi”.

72. Turklāt jāatgādina, ka mērķi, ko var uzskatīt par “lēģitīmiem” Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta izpratnē un ar ko tātad var pamatot tāda principa neievērošanu kā ar vecumu saistītas diskriminācijas aizliegums, ir sociālās politikas mērķi, piemēram, tie, kas saistīti ar nodarbinātības, darba tirgus vai profesionālās izglītības politiku²⁰.

73. Mērķis nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, un kopumā veicināt šādu stomatologu paaudžu nomaiņu, pēc manām domām, pieder šai lēģitīmo mērķu kategorijai. No Tiesas judikatūras izriet, ka nodarbinātības sekmēšana ir dalībvalstu sociālās vai nodarbinātības politikas lēģitīms mērķis un ka šis atzinums attiecas uz valsts darba tirgus politikas instrumentiem, kuru mērķis ir uzlabot atsevišķu kategoriju darba ņēmēju iespējas sākt strādāt²¹.

20 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Hütter*, 41. punkts un tajā minētā judikatūra.

21 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Palacios de la Villa*, 65. punkts un tajā minētā judikatūra.

74. Tādēļ jāuzskata, ka šāds mērķis “objektīvi un saprātīgi” “attiecīgās valsts tiesību kontekstā”, kā paredzēts Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta pirmajā daļā, pamato tādu atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ kā tā, kas iekļauta *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajā teikumā.

75. Ir arī jāpārbauda — saskaņā ar pašiem šīs direktīvas 6. panta 1. punkta pirmās daļas noteikumiem —, vai līdzekļi, kas izmantoti šī mērķa īstenošanai, ir “atbilstīgi un vajadzīgi”.

76. Šajā sakarā dalībvalstīm neapšaubāmi ir plaša rīcības brīvība, izvēloties pasākumus, kurus veicot, var sasniegt mērķus, ko tās izvirzījušas sociālās un darba politikas jomā²².

77. Turklāt šī plašā rīcības brīvība ir jo vairāk jāņem vērā tad, kad runa ir par pasākumu, kurš, kā jau iepriekš konstatēts, ir daļa no dalībvalstu kompetences attiecībā uz savu ārstniecības pakalpojumu un medicīniskās aprūpes organizēšanu.

22 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Hütter*, 45. punkts un tajā minētā judikatūra.

78. Šādos apstākļos es uzskatu, ka 68 gadu vecuma robeža, kas paredzēta *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajā teikumā, ir atbilstīgs līdzeklis tam, lai īstenotu mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

79. Izņēmumi attiecībā uz šādas vecuma robežas piemērošanu neliek šādu vērtējumu apšaubīt, jo tie nav pretrunā šīs valsts tiesību normas atbilstībai iepriekš minētajam mērķim. Atsaucoties uz to, ko jau esmu norādījis attiecībā uz šiem izņēmumiem, es piebilstu, ka pirmais izņēmums skar nelielu skaitu zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, ka otrais attiecas uz iecirkņiem, kuri medicīniskās aprūpes ziņā atrodas visneizdevīgākajā stāvoklī un kuros gados jauniem zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, nerodas nekādas piekļuves problēmas, ka trešais attiecas uz zobārstu pagaidu aizvietošanu un, visbeidzot, ka ceturtais no šiem izņēmumiem attiecas uz izstāšanos no sociālās apdrošināšanas iestāžu līgumu slēgšanas sistēmas un tādēļ nevar negatīvi ietekmēt tā mērķa sasniegšanu, kas paredz nodrošināt jaunajām paaudzēm iespējas strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm.

80. Turklāt 68 gadu vecuma robeža, kas paredzēta *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajā teikumā, pēc manām domām, nepārsniedz to, kas ir atbilstīgs un vajadzīgs, lai sasniegtu mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstiem, kas ir slēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm. Kā jau

iepriekš norādīju, es uzskatu, ka, ņemot vērā vidējo vecumu, kas dalībvalstīs kopumā noteikts, lai iegūtu tiesības uz pensiju, 68 gadu vecuma robežas noteikšana, lai strādātu par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, nav nesamērīga. Turklāt Vācijas likumdevējs ir pieņēmis līdzsvarotu pieeju, nepieļaujot, ka šāda vecuma robeža tiek piemērota reģionos, kuros trūkst ārstu un piekļuve zobārstu, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, praksei tādēļ nerada nekādas grūtības.

81. No šiem apstākļiem, pēc manām domām, izriet, ka ar vecumu saistīto atšķirīgo attieksmi, kas parādās *SGB V* 95. panta 7. punkta trešajā teikumā, var uzskatīt par objektīvi un saprātīgi pamatotu ar mērķi nodrošināt jaunajām paaudzēm iespēju strādāt par zobārstiem, kas ir noslēguši līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm, un ka tā nepārsniedz to, kas ir atbilstīgs un vajadzīgs šī mērķa sasniegšanai.

C — Par trešo jautājumu

82. Ņemot vērā atbildi, ko es ierosinu sniegt uz pirmo un otro jautājumu, nav jāierosina atbilde uz trešo jautājumu.

IV — Secinājumi

83. Ievērojot visus šos apsvērumus, es ierosinu Tiesai nospriest:

Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvas 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, 2. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 5. punkts, kā arī 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā tas, kas ir aplūkots pamata lietā un saskaņā ar kuru atļauja strādāt par zobārstu, kas ir noslēdzis līgumu ar sociālās apdrošināšanas iestādēm beidzas tā ceturkšņa beigās, kurā šāds zobārsts sasniedz 68 gadu vecumu.